

*Ангеліна Миколаївна Куп'янська,
аспірантка кафедри теорії права,
конституційного та приватного права
Львівського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-0000-1295*

«ОКРЕМА ДУМКА» ЯК УНІКАЛЬНИЙ САМОСТІЙНИЙ ЖАНР СУДОВОГО ДИСКУРСУ: ПРАКТИКА ЗАРУБІЖНИХ СУДІВ

Постановка проблеми. Якість судового рішення – основний критерій якості правосуддя. У різних процесуальних кодексах містяться вимоги до структури й наповнення судового рішення, однак виклад тексту кожен суддя подає у властивій їй / йому манері [1, с. 6]. Це ж стосується й окремої думки судді. Інститут окремої думки судді Конституційного Суду України (далі – КСУ) є свідченням демократизму конституційної юстиції України, справжньої незалежності судді. Окрема думка судді КСУ виноситься суддею від власного імені, виступає його особистою позицією у справі та не породжує юридичних наслідків, отже, має доктринальне значення [2].

Термін «окрема думка» в юриспруденції використовується на позначення думки члена колегіального органу, який повністю або частково не погоджується з рішенням, прийнятим більшістю представників цього органу. Зокрема, як слушно зауважив суддя Верховного Суду Д. Гудима, «окрема думка – це вираження позиції щодо проблеми, яка вже вирішена судом. Це крик душі з приводу того, що певні аргументи судді не набули відображення у мотивувальній частині судового рішення, або ж він не погоджується з резолютивною його частиною» [3].

Як зазначають вчені, особлива думка являє собою «публічне вираження судьями, які беруть участь у судовому розгляді, власної правової, політичної або ідеологічної позиції» [4].

Варто відзначити особливу роль інституту особливих думок у сучасних правових реаліях, де вони виступають, з одного боку, важливим каналом інформування громадськості про суть юридичних дискусій, з другого – інструментом підвищення індивідуальної відповідальності конкретного судді у складі колегії, способом захисту професійної честі, гарантом суддівської незалежності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інститут особливої думки у вітчизняній юриспруденції вивчений лише фрагментарно, що викликано, з одного боку, обмеженістю галузі застосування (колегіальний розгляд справ), а з другого – його факультативністю і відсутністю юридично значущих наслідків (що особливо важливо для правознавців). Проте на особливу увагу заслуговують наукові доробки таких вчених, як О. Гришук, В. Лемак, О. Петришин, О. Батанов, Н. Пархоменко, М. Савчин, С. Різник. З огляду на це, крізь призму ухвалення рішень верховних судів країн англосаксонської правової системи, варто заповнити в цьому дослідженні деякі прогалини у вивченні цього феномену.

Метою статті є аналіз окремих думок суддів Конституційного Суду України як самостійного жанру судового дискурсу крізь призму практики зарубіжних судів.

Основні результати дослідження. У країнах англосаксонської правової сім'ї, де право судді на особливу думку існує протягом тисячоліття, його умовно можна вважати «результатом розвитку традиційного британського порядку винесення рішень у колегіальному порядку – *seriatim* (лат. – «по порядку»)» [5]. Спочатку цей порядок являв собою чергове вираження судьями своєї позиції. Далі, у 60-х роках XVIII ст., порядок був видозмінений і суддям було потрібно відображати в письмовому рішенні результат досягнутого компромісу.

У США із призначенням 1801 року на посаду голови Верховного суду Дж. Маршалла набула розвитку і стала пріоритетною концепція «єдиної думки», що зіграло ключову роль у зміцненні авторитету судової влади. Завдяки лідерським якостям нового голови суду у цей період особливі думки хоча й не були заборонені, виносилися вкрай рідко, переважаючою ідеєю серед суддів було

свідоме досягнення компромісу [6]. Цікавим є те, що саме в цю епоху були заявлені окремі думки, які отримали згодом статус «канонічних», тобто близьких за юридичною силою до конституційних положень, тоді як основне рішення суду у справі втрачало прецедентну силу [7].

Прикладами канонічних особливих думок є думки, заявлені за результатами розгляду Верховним судом США:

- справи *Dred Scott v. Sandford* (1857), оскільки в підсумку було узаконено безправне становище негрів. Особливі думки суддів Б. Р. Кертіса та Дж. Макліна вказували на відсутність правових підстав не вважати їх громадянами і на вісім років передбачили скасування рабства в США [5];

- справи *Plessy v. Ferguson* (1896), що призвело до законодавчого оформлення расової сегрегації в США і підтвердило її відповідність американській конституції. У своїй особливій думці лише суддя М. Харлан застеріг колегію суддів від винесення такого рішення і став провісником повної заборони расової сегрегації в країні [8];

- справи *Abrams v. US* (1919), до якої заявлена особлива думка судді О. У. Холмса, яка згодом набула популярності як «канонічна праця» про свободу слова та неможливість звинувачення когонебудь за відкрите вираження своїх переконань [9].

Наведені приклади наочно свідчать, з одного боку, про універсальність інституту особливих думок, здатних, будучи не наділеними реальною зобов'язальною силою, бути непередбачуваними у своїх правових наслідках, з іншого боку, про найважливішу функцію особливої думки як потенційного джерела права, провісника як зароджуваної, так і відмираючої правової тенденції.

Як влучно зауважено в одному з іноземних джерел, «особлива думка незгоди в Апеляційному суді останньої інстанції – це не знак честі і не знак безчестя, а заклик до майбутнього» [10, р. 395].

Із призначенням у 1941 році на посаду голови Верховного суду США Ф. Стоуна, який був прихильником активної дискусії, намічений раніше курс різко змінився «вибухом» кількості заявлених особливих думок. Практика вираження особливих думок поширилася серед держав, що зазнають впливу англосаксонської правової системи, зокрема Австралії й Канади.

У науковій літературі описано основоположні ознаки особливої думки, прагматично значущі для її вивчення як компонента тексту судового рішення:

- суб'єкт права на особливу думку (суддя, що входить до складу колегії);
- відмінність позиції цього суб'єкта від позиції більшості членів колегії;
- час заяви (особлива думка завжди слідує за рішенням суду);
- відмінність від актів неофіційного тлумачення права, оскільки їхні закони діють як офіційні [11].

Історично в судовій практиці склалися дві категорії особливих думок, що мають свої лінгвопрагматичні особливості:

- особлива думка незгоди (*dissenting opinion*), яка, по суті, і є власне «особливою думкою», оскільки це випадки, коли суддя не приймає саму суть ухваленого рішення і голосує проти нього. Із визначення особливої думки незгоди логічно випливає той факт, що цей вид особливих думок характеризується аргументованістю, що не поступається основним рішенням [12];

- особлива думка згоди, або просто думка (*concurring opinion*), заявляється у випадках, коли суддя не має заперечень проти самого рішення колегії і приєднується до нього, проте або вважає наведені доводи чи шляхи вирішення правового спору невдалими, або привносить в аргументацію додаткові міркування. Цей вид особливих думок характеризується більшою свободою вираження правової позиції і щодо змісту, і щодо аргументів [12].

Зазначимо, що в конституційному судочинстві України сформувалася модель повної відкритості окремої думки судді КСУ, найвищим ступенем якої є публікація окремої думки разом із рішенням. Окрема думка судді КСУ визначається такою, що не повинна мати конфіденційний характер [13, с. 132].

Одним із дискусійних питань у сучасній лінгвістиці є питання про самостійність особливої думки в жанровому просторі судового дискурсу. Проведений аналіз літератури свідчить про наявність двох точок зору із цього питання.

Так, Д. Варгас розглядає особливі думки згоди і незгоди як піджанри судового рішення, характеризує особливу думку згоди як піджанр, що розвивається, а особливу думку незгоди – як полімічний, опонуючий піджанр судового рішення [14].

Іншої думки із цього питання дотримується К. Лангфорд, визначаючи особливу думку як самостійний жанр. Водночас він зазначає, що «особливі думки згоди та незгоди відображають різні правові інтерпретації і, отже, альтернативний правовий та риторичний вибір» [15, р. 1]. Ми погоджуємося з такою думкою і поділяємо самостійність особливої думки як жанру судового дискурсу. Як аргумент можна вказати на персоналізований характер, індивідуально-авторський підхід до процесу створення та особливі цілі автора цього типу тексту.

На основі аналізу емпіричного матеріалу спробуємо навести власні аргументи на користь положення про самостійність особливої думки в жанровому плані. Передусім звернемо увагу на визначення самого терміна «жанр».

Принагідно зазначимо, що мовленнєвим жанром дослідники називають «відносно стійкі типи висловлювань», що виділяються «не тільки своїм змістом (тематичним) і мовним стилем, тобто відбором словникових, фразеологічних і граматичних засобів мови, але й своєю композиційною побудовою», специфічними умовами і цілями тієї чи іншої сфери людської діяльності [16].

Мовленнєвий жанр є комунікативною категорією організації мовного коду, певною типізованою моделлю, що охоплює лінгвальні та екстралінгвальні чинники розгортання комунікативної взаємодії учасників дискурсивної спільноти, які реалізують певні комунікативні наміри в межах типової комунікативної ситуації. Мовленнєвий жанр є важливою категорією дискурсу і становить складну сукупність мовленнєвих актів (у межах одного мовленнєвого жанру можуть реалізовуватись кілька мовленнєвих актів) [17, с. 158]. Мовленнєвий акт вчені характеризують як «цілеспрямовану мовленнєву дію, котра здійснюється відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, прийнятих у даному суспільстві; одиницю нормативної соціомовленнєвої поведінки, що розглядається в межах прагматичної ситуації. Основними рисами мовленнєвого акту є умисність (інтенціональність), цілеспрямованість і конвенціональність; мовленнєві акти завжди співвіднесені з особою мовця. Послідовність мовленнєвого акту створює дискурс» [18].

Тож визначення жанру вказує на три елементи, обов'язкові для зарахування мовного твору до самостійного жанру, а саме: зміст, стиль і композиційна побудова.

Щодо змісту особливої думки потрібно констатувати, що вона в кожному випадку, очевидно, корелює з основним рішенням, оскільки обидва мовні твори розгортаються навколо одного й того ж правового спору. Водночас потрібно звернути увагу на композиційну свободу вираження особливих думок, що на тлі високої структурованості текстів основних судових рішень, які відповідають загальноприйнятій тричастинній композиції [4], свідчить про їхню жанрову самостійність.

Крім того, істотні відмінності стилю викладу рішення й особливої думки також дають змогу, на наш погляд, відокремити їх у жанровому сенсі. Проілюструємо цю тезу на прикладах.

Інститут особливих думок слугує гарантом суддівської незалежності й дає змогу суддям позиціонувати себе не тільки частиною дискурсивного експертного співтовариства, а й суверенною особистістю, носієм і транслятором суб'єктивної творчої правової позиції, максимально експлікувати своє професійне «я». Стильова специфіка особливої думки зумовлена, отже, її персоналізованим, суб'єктивним характером, що має вираження в емоційно-експресивних, образних, оціночних засобах.

Як приклад наведемо раніше згадувану особливу думку судді Верховного суду США О. У. Холмса у справі «Abrams v. US» (1919), що отримала статус «філософського обґрунтування» першої конституційної поправки: «I regret that I cannot put into more impressive words my belief that, in their conviction upon this indictment, the defendants were deprived of their rights under the Constitution of the United States» [9]. – «Я шкодую, що не можу описати більш виразними словами мою переконаність у тому, що при винесенні вироку за цим обвинувальним висновком обвинувачені були позбавлені своїх прав, гарантованих Конституцією Сполучених Штатів».

У цьому фрагменті ми бачимо високий ступінь емоційного співчуття судді з приводу винесеного колегами несправедливого обвинувачення, що суперечить духу американської Конституції.

Читаємо далі: «But when men have realized that time has upset many fighting faiths, they may come to believe... that the ultimate good desired is better reached by free trade in ideas – that the best test of truth is the power of the thought to get itself accepted in the competition of the market, and that truth is the only ground upon which their wishes safely can be carried out. That, at any rate, is the theory of our Constitution» [9]. – «Але коли люди усвідомлюють, що час зруйнував багато войовничих вірувань,

вони можуть прийти до переконання..., що бажане найвище благо досягається вільною торгівлею ідеями, що кращим випробуванням істини є здатність думки бути прийнятою в конкурентній боротьбі на ринку і що істина – єдина основа, на якій їх бажання можуть бути успішно реалізовані. Така, у всякому разі, теорія нашої Конституції».

Згодом популярності у професійному співтоваристві і в американських ЗМІ набув вираз *marketplace of ideas*, що є, по суті, стислою в єдиній метафорі правовою позицією про свободу слова судді Холмса.

Ще як приклад наведемо особливу думку незгоди судді Верховного суду США Д. П. Стівенса, заявлену за підсумками розгляду справи «Bush v. Gore» (2000) щодо результатів проведених у країні президентських виборів [19]. «It is confidence in the men and women who administer the judicial system that is the true backbone of the rule of law. Time will one day heal the wound to that confidence that will be inflicted by today's decision. One thing, however, is certain. Although we may never know with complete certainty the identity of the winner of this year's Presidential election, the identity of the loser is perfectly clear. It is the Nation's confidence in the judge as an impartial guardian of the rule of law» [19]. – «Саме довіра до чоловіків і жінок, які керують судовою системою, є істинною основою верховенства закону. Час одного разу залікує рану, завдану довірі сьогодишнім рішенням. Та одне можна сказати напевно. Хоча ми, можливо, ніколи й не дізнаємося, хто насправді переміг у цього-річних президентських виборах, особа того, хто програв, абсолютно зрозуміла. Це довіра нації до судді як стража верховенства закону».

Наведений уривок наочно демонструє абсолютну переконаність судді Стівенса в невмотивованості винесеного колегією рішення, яке ставить під удар довіру нації до судової влади.

Тож можна зробити висновок, що особлива думка є унікальним самостійним жанром судового дискурсу, в якому аргументованість досягається, з одного боку, логічністю й апеляцією до букви закону, а з другого – використанням різноманітних засобів емоційного мовного впливу.

Іншим, не менш важливим питанням, у сенсі сегментації й архітекτονіки судового рішення, є проблема самостійності особливої думки як текстового документа. У науці зазначається, зокрема, що особлива думка судді не є складовою частиною судового рішення. Розкриємо це питання, проаналізувавши тексти рішень Верховних судів США, Великої Британії, Австралії та Канади, що містять особливі думки.

Насамперед звернемо увагу на розміщення особливої думки щодо інших частин тексту рішення (вступна, описово-мотивувальна і резолютивна). Проведений аналіз показав, що в сенсі архітекτονіки документа особлива думка завжди йде за основним рішенням, наприкінці.

Окремої згадки заслуговує те, що в усіх проаналізованих текстах рішень Верховних судів Великої Британії (див., наприклад, рішення: *Bank of Cyprus UK Limited v Menelaou*, 2015 [20]; *The Child Poverty Action Group v Secretary of State for Work and Pensions*, 2010 [21]; *The Financial Conduct Authority v Arch Insurance Ltd and others*, 2021 [22]), Канади (див., наприклад, рішення: *Bent v. Platnick*, 2020 [23]; *Montréal (Ville) v. Octane Stratégie inc.*, 2019 [24]; *MacDonald v. Canada*, 2020 [25]) й Австралії (див., наприклад: *De Silva v The Queen*, 2019 [26]; *McPhillamy v The Queen*, 2018 [27]; *The Queen v Beckett*, 2015 [28]), які містять особливі думки, нумерація параграфів або сторінок (або тих та інших одночасно) основного рішення не переривається особливою думкою, а йде далі, що, на наш погляд, переконливо свідчить про те, що судовими колегіями вищих судових інстанцій цих країн подібна думка сприймається і транслюється як структурно-функціональний елемент тексту рішення.

Дещо інакше структуровані рішення Верховного суду США. У них кожна заявлена думка судді починається з нової сторінки і нумерація сторінок також іде заново (див., наприклад, рішення: *Carpenter v. US*, 2018; *Alabama association of realtors v. Department of Health and Human Services*, 2021, *State of Florida v. State of Georgia*, 2018) [29], що свідчить про автономність і незалежність професійної думки кожного судді у складі колегії.

Можна припустити, що в такій структурній реалізації інституту особливої думки Верховним судом США виражається концепт американського індивідуалізму, що став «ключовим чинником самовизначення нації», базис якого становить «утвердження абсолютної цінності свободи особистості в суспільстві».

Висновки. Водночас абсолютно очевидним є те, що особлива думка не може існувати абсолютно автономно, поза змістом і контекстом, що визначається основним рішенням, без якого воно втратило б свою сутність і призначення. На підставі здійсненого аналізу пропонуємо визначити особливу думку судді колегіального органу як факультативний, структурно-функціональний елемент судового рішення, що введений у текст рішення або додається до нього у вигляді окремого документа, який не має обов'язкової юридичної сили, проте існує в нерозривному логічному, семантичному і структурному зв'язку з основним судовим рішенням, що визначає його зміст і контекст та відрізняється індивідуальною аргументацією, емоційністю, образністю й оціненістю.

Список використаних джерел

1. Куйбіда Р., Сироїд О. Посібник із написання судових рішень. Київ: Дрім Арт, 2013. 224 с.
2. Слінько Т. М., Ткаченко Є. В. Правова природа окремої думки судді Конституційного Суду України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 11. С. 53–59.
3. Окрема думка: інструмент впливу на судову практику чи підрив легітимності рішення. *Судебно-юридическа газета*. 2018. 26 нояб. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/129479-okrema-dumka-instrument-vplyvu-na-sudovu-praktiku-chi-pidriv-legitimnosti-rishennya> (дата звернення: 20.06.2022).
4. Suetina O. G., Serebriakova S. V. The Types of Intertextual Connections in the Judicial Discourse. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences EpSBS*. 2020. Vol. 92. London: Future Academy, 2020. P. 2445–2452.
5. Dred Scott v. Sandford, 1856. United States Supreme Court. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/60/393/> (viewed on 20.06.2022).
6. Landmark Decisions of the United States Supreme Court. Vol. 1. San Diego, Cal.: Excellent Books, 1992. P. 15–21.
7. Great American Court Cases. Vol. 3. Detroit: The Gale Group, 1999. P. 46–48.
8. Plessy v. Ferguson, 1896. URL: [https://www.law.cornell.edu/wex/plessy_v_ferguson_\(1896\)](https://www.law.cornell.edu/wex/plessy_v_ferguson_(1896)) (viewed on 20.06.2022).
9. Abrams v. US, 1919. United States Supreme Court. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/250/616/> (viewed on 20.06.2022).
10. The Oxford Companion to the High Court of Australia / eds. by T. Blackshield, M. Coper and G. Williams. Oxford University Press, 2001. URL: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780195540222.001.0001/acref-9780195540222> (viewed on 20.06.2022).
11. Eemeren F. H., Grootendorst R. A Systematic Theory of Argumentation. The pragmadialectical approach. New York: Cambridge University Press, 2004. 216 p.
12. Woll P. Constitutional law: Cases and Comment. New Jersey: Englewood Cliffs, 1981. 923 p.
13. Лилак Д. Інститут окремої думки в конституційному судочинстві (порівняльний аналіз). *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 4–5.
14. Vargas D. Two types of legal discourse: Transitivity in American appellate opinions and casebooks. Text – Interdisciplinary Journal for the Study of Discourse. 1984. Vol. 4. No. 1–3. P. 9–30.
15. Langford C. L. Toward a Genre of Judicial Dissent: Lochner and Casey as Exemplars. *Communication Law Review*. 2009. Vol. 9. № 2. P. 1–12.
16. Wierzbicka A. Genry mowy. Tekst i zdanie. Zbiór studiów. Wrocław, 1983.
17. Матусевич Л. М. Статус категорії «мовленнєвий жанр» у сучасній лінгвістиці. *Молодий вчений*. 2017. № 4.3 (44.3), квіт.
18. Бацевич Ф. Термінологія комунікативної лінгвістики: аспекти дискурсивного підходу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Сер.: «Проблеми української термінології». 2002. № 453. С. 30–34.
19. Bush v. Gore. Supreme Court of the United States. 2020. URL: <https://tile.loc.gov/storage> (viewed on 20.06.2022).
20. Bank of Cyprus UK Limited v Menelaou, 2015. The Supreme Court. URL: <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2013-0171.html> (viewed on 20.06.2022).
21. The Child Poverty Action Group v. Secretary of State for Work and Pensions, 2010. The Supreme Court. URL: <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2009-0202.html> (viewed on 20.06.2022).
22. The Financial Conduct Authority v Arch Insurance Ltd and others, 2021. The Supreme Court. URL: <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2020-0177-judgment.pdf> (viewed on 20.06.2022).
23. Bent v. Platnick, 2020. Supreme advocacy. URL: <https://supremeadvocacy.ca/2020/09/10/bent-v-platnick-2020-scc-23-38374/> (viewed on 20.06.2022).

24. Montréal (Ville) v. Octane Stratégie inc., 2019. URL: <https://www.scc-csc.ca/case-dossier/cb/2019/38066-38073-eng.pdf> (viewed on 20.06.2022).
25. MacDonald v. Canada, 2020. URL: <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/18199/index.do> (viewed on 20.06.2022).
26. De Silva v. The Queen, 2019. URL: <https://www.timebase.com.au/news/2020/AT04989-article.html> (viewed on 20.06.2022).
27. McPhillamy v. The Queen, 2018. URL: <https://www.timebase.com.au/news/2018/AT04816-article.html> (viewed on 20.06.2022).
28. The Queen v. Beckett, 2015. URL: <https://cdn.hcourt.gov.au/assets/cases/s94-2015/Beckett-SP.pdf> (viewed on 20.06.2022).
29. Carpenter v. US, 2018. Supreme Court of the United States. URL: https://www.supremecourt.gov/opinions/17pdf/16-402_new_o75q.pdf (viewed on 20.06.2022).

References

1. Kuibida, R., Syroid, O. (2013). Posibnyk iz napysannia sudovykh rishen. Kyiv: «Drim Art» [ukr.].
2. Slinko, T. M., Tkachenko, Ye. V. (2011). Pravova pryroda okremoi dumky suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. *Biuletyn Ministerstva yustytzii Ukrainy*. 11 [ukr.].
3. (2018) Okrema dumka: instrument vplyvu na sudovu praktyku chy pidryv lehytymnosti rishennia. *Sudebno-juridicheskaja gazeta*. 26 nojab. [ukr.].
4. Suetina, O. G., Serebriakova, S. V. (2020). The Types of Intertextual Connections in the Judicial Discourse. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences EpSBS*. 2020. 92.
5. Dred Scott v. Sandford, 1856. United States Supreme Court. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/60/393/>
6. (1992) Landmark Decisions of the United States Supreme Court. Vol. 1. San Diego, Cal.: Excellent Books.
7. (1999) Great American Court Cases. Vol. 3. Detroit: The Gale Group.
8. Plessy v. Ferguson, 1896. URL: [https://www.law.cornell.edu/wex/plessy_v_ferguson_\(1896\)](https://www.law.cornell.edu/wex/plessy_v_ferguson_(1896)).
9. Abrams v. US, 1919. United States Supreme Court. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/250/616/>.
10. The Oxford Companion to the High Court of Australia / eds. by T. Blackshield, M. Coper and G. Williams. Oxford University Press, 2001. URL: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780195540222.001.0001/acref-9780195540222>
11. Eemeren, F. H., Grootendorst, R. (2004). A Systematic Theory of Argumentation. The pragmadialectical approach. New York: Cambridge University Press.
12. Woll, P. (1981). Constitutional law: Cases and Comment. New Jersey: Englewood Cliffs.
13. Lylak, D. (2011). Instytut okremoi dumky v konstytutsiinomu sudochynstvi (porivnialnyi analiz). *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy*. 4–5 [ukr.].
14. Vargas, D. (1984). Two types of legal discourse: Transitivity in American appellate opinions and casebooks. Text – Interdisciplinary Journal for the Study of Discourse. 4, 1–3.
15. Langford, C. L. (2009). Toward a Genre of Judicial Dissent: Lochner and Casey as Exemplars. *Communication Law Review*. 9, 2.
16. Wierzbicka, A. (1983). Genry mowy. Tekst i zdanie. Zbiór studiów. Wrocław [polish].
17. Matusevych, L. M. (2017). Status katehorii «movlennievyy zhanr» u suchasniy linhvistytsi. *Molodyi vchenyi*. 4.3 (44.3), kvit. [ukr.].
18. Batsevych, F. (2002). Terminolohiia komunikatyvnoi linhvistyky: aspekty dyskursyvnoho pidkhodu. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. Ser.: «Problemy ukrainskoi terminolohii». 453 [ukr.].
19. Bush v. Gore. Supreme Court of the United States. 2020. URL: <https://tile.loc.gov/storage>
20. Bank of Cyprus UK Limited v Menelaou, 2015. The Supreme Court. URL: <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2013-0171.html>
21. The Child Poverty Action Group v Secretary of State for Work and Pensions, 2010. The Supreme Court. URL: <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2009-0202.html>
22. The Financial Conduct Authority v Arch Insurance Ltd and others, 2021. The Supreme Court. URL: <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2020-0177-judgment.pdf>
23. Bent v. Platnick, 2020. Supreme advocacy. URL: <https://supremeadvocacy.ca/2020/09/10/bent-v-platnick-2020-scc-23-38374>
24. Montréal (Ville) v. Octane Stratégie inc., 2019. URL: <https://www.scc-csc.ca/case-dossier/cb/2019/38066-38073-eng.pdf>
25. MacDonald v. Canada, 2020. URL: <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/18199/index.do>
26. De Silva v. The Queen, 2019. URL: <https://www.timebase.com.au/news/2020/AT04989-article.html>

27. McPhillamy v. The Queen, 2018. URL: <https://www.timebase.com.au/news/2018/AT04816-article.html>
28. The Queen v. Beckett, 2015. URL: <https://cdn.hcourt.gov.au/assets/cases/s94-2015/Beckett-SP.pdf>
29. Carpenter v. US, 2018. Supreme Court of the United States. URL: https://www.supremecourt.gov/opinions/17pdf/16-402_new_o75q.pdf

Куп'янська А. М. «Окрема думка» як унікальний самостійний жанр судового дискурсу: практика зарубіжних судів

У статті досліджуються основні характеристики окремої думки судді як унікального самостійного жанру судового дискурсу. Наголошено, що особлива думка згоди, або просто думка (*concurring opinion*), заявляється у випадках, коли суддя не має заперечень проти самого рішення колегії і приєднується до нього, проте або вважає наведені доводи чи шляхи вирішення правового спору невдалими, або привносить в аргументацію додаткові міркування. Цей вид особливих думок характеризується більшою свободою вираження правової позиції і щодо змісту, і аргументів. Зазначено, що в конституційному судочинстві України сформувалася модель повної відкритості окремої думки судді КСУ, найвищим ступенем якої є публікація окремої думки разом із рішенням. Окрема думка судді КСУ визначається такою, що не повинна мати конфіденційний характер. Запропоновано визначити особливу думку судді колегіального органу як факультативний, структурно-функціональний елемент судового рішення, що введений у текст рішення або додається до нього у вигляді окремого документа, який не має обов'язкової юридичної сили, проте існує в нерозривному логічному, семантичному і структурному зв'язку з основним судовим рішенням, що визначає його зміст і контекст та відрізняється індивідуальною аргументацією, емоційністю, образністю й оціненістю.

Ключові слова: окрема думка судді, судовий дискурс, конституційне судочинство, Конституційний Суд України, правові позиції, рішення суду, аргументація.

Kupianska A. M. «Separate opinion» as a unique independent genre of judicial discourse: practice of foreign courts

The article examines the main characteristics of a separate opinion of the judge as a unique independent genre of judicial discourse. It is emphasized that a special opinion of consent, or simply opinion, is declared in cases where the judge has no objection to the decision of the college itself and joins it, but either considers the above arguments or ways of resolving the legal dispute unsuccessful, or brings to argumentation additional consideration. This type of special opinion is characterized by greater freedom of expression of legal position in terms of content and arguments. It is noted that the constitutional justice of Ukraine formed a model of complete openness of a separate opinion of the judge of the Constitutional Court of Ukraine, the highest degree of which is the publication of a separate opinion together with the decision. A separate opinion of the judge of the Constitutional Court of Ukraine is determined by such that should not be confidential. It is proposed to identify a special opinion of a judge of a collegial body as an optional, structural and functional element of a judgment that is entered into the text of a decision or attached to it in the form of a separate document that has no obligatory legal force, but exists in an inseparable logical, semantic and structural. The main court decision, which determines its content and context and is characterized by individual argumentation, emotionality, imagery and evaluation. A separate opinion is an expression of a position on an issue that has already been decided by the court. This is the cry of the soul about the fact that certain arguments of the judge were not reflected in the motivational part of the court decision, or he does not agree with the decisive part of it. Special opinion is a unique independent genre of judicial discourse, in which argumentation is achieved, on the one hand, by logic and appeal to the letter of the law, and on the other, by the use of various means of emotional linguistic influence. The Institute of Distinctive Opinions serves as a guarantor of judicial independence and enables judges to position themselves not only as a part of the discursive expert community, but also as a sovereign person, a carrier and translator of a subjective creative legal position.

Key words: a separate opinion of the judge, judicial discourse, constitutional justice, the Constitutional Court of Ukraine, legal positions, court decisions, argumentation.

DOI: 10.33663/2524-017X-2022-13-62